

ตัวคูณทวีการท่องเที่ยวและผลกระทบ ต่อการกระจายรายได้: หลักฐานเชิงประจักษ์จากข้อมูลโรงแรมของประเทศไทย

ศุภระวรรณ เสวตะพุกกะ*

(รับวันที่ : 17 ตุลาคม 2561 ; ตอบรับตีพิมพ์ : 7 พฤศจิกายน 2561)

บทคัดย่อ

เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึง บทบาทการท่องเที่ยวต่อการกระจายรายได้ผ่านรูปแบบตัวคูณทวีการท่องเที่ยว (Tourism Multiplier) ของประเทศไทยโดยวิเคราะห์ผ่านกลไกในการจ้างงานผ่านข้อมูลการสำรวจโรงแรมและที่พัก ผลการศึกษาพบว่า ตัวคูณทวีการท่องเที่ยวแปรผกผันกับผลประกอบการของโรงแรม ซึ่งสะท้อนว่าโรงแรมที่มีกำไรสูงมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อการกระจายรายได้ที่ต่ำ นอกจากนี้ปัจจัยอื่นๆ ของโรงแรม เช่น โรงแรมขนาดใหญ่ การมีต่างประเทศร่วมลงทุน รูปแบบการจัดตั้งที่เป็นมหาชนจะส่งผลเชิงลบต่อการกระจายรายได้ด้วยเช่นกันและยังพบว่าโรงแรมไทยที่มีบริการนวดแผนไทยมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ที่ดี ดังนั้น ในการส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ที่ดีผ่านอุตสาหกรรมโรงแรมและที่พัก ภาครัฐควรส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของโรงแรมขนาดเล็กและส่งเสริมการเชื่อมโยงไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้นเพื่อสนับสนุนให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมโรงแรมและที่พักได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, การกระจายรายได้, ตัวคูณทวีการท่องเที่ยว, อุตสาหกรรมโรงแรม, ประเทศไทย

* คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ถนนเสรีไทยแขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. 10240 - Email: lum.bricuz@gmail.com

งานศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนในหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ผู้เขียนขอขอบคุณข้อเสนอแนะจากกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ซึ่งได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.พิริยะ ผลพิรุฬห์ (อาจารย์ที่ปรึกษา), ศาสตราจารย์ ดร.ป๋องปอนด์ รักอำนวยกิจ (กรรมการ) และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ สติมานนท์

Tourism Multiplier and Income Distribution: Empirical Evidences from Hotel-Level Data in Thailand

Sukrawan Sevatapukka*

(Received : October 10, 2018 ; Accepted : November 7, 2018)

Abstract

Tourism industry shows an important role for generating income, creating jobs, and linking to other related sectors. This research article, therefore, aims explaining impacts of tourism on income generating and income distribution in Thailand through the tourism multiplier mechanism. Using national-representative survey of hotel-level data in Thailand, our analysis indicates that the relationship between tourism multipliers and hotel earnings is found to be negative. This reflects that high-profit hotels may have a low income distribution. In addition, large hotels, having foreign investment, form of partnership, and public company are found to have negative impact on income distribution to labor. On the other hand, smaller hotels that provide Thai massage is found to be positively affect to increase distribution of income to the hotel's workforces. Our results, therefore, support needs from government to promote capacity building of small and local hotel by creating linkages to community business in order to ensure that laborers in hotel industry will be able to reap more benefits from tourism sector.

Keywords: Tourism, Income Distribution, Tourism Multipliers, Hotel Industry, Thailand

* Graduate School of Development Economics , National Institute of Development Administration Serithai Road, Klong-Chan, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand - Email: lum.bricuz@gmail.com

This paper is part of my Master's Thesis in Graduate School of Development Economics, National Institute of Development Administration, Bangkok , Thailand. This thesis is under supervised by Piriya Pholpirul. I also would like to thank Pungpond Rukumnuaykit and Tassanee Satimanont for being the committees.

1. บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและช่วยขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาโดยสำหรับประเทศกำลังพัฒนาแล้วเห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่จะช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ นอกจากนี้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและรายได้ของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดการจ้างงานและความเชื่อมโยงไปสู่อุตสาหกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมโรงแรม ยิ่งไปกว่านั้นอุตสาหกรรมโรงแรมยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการพึ่งพาธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจค้าส่งอย่างมาก จึงทำให้อุตสาหกรรมนี้สร้างรายได้และการจ้างงานเพิ่มขึ้นมากกว่าอุตสาหกรรมที่พิกอาศัยประเภทอื่นๆ

ด้วยเหตุนี้ การท่องเที่ยวจึงได้ถูกนำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่มีปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การนำอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาความยากจน (Pro-Poor Tourism) จึงเป็นแนวคิดที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรการพัฒนา (International Organizations) ต่างๆ (Mahadevan, Amir,&Nugroho, 2016)

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาหนึ่งที่เป็นจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวจากทุกมุมโลก (Mahadevan, Amir, & Nugroho, 2016) เนื่องจากเป็นประเทศที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยว ทำให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงโดยมีจุดเด่นและเกิดอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากมายซึ่งรวมไปถึงอุตสาหกรรมโรงแรมและที่พัก ซึ่งในยุคแรกของการเกิดอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศไทย รัฐบาลได้มีการสนับสนุนให้มีการลงทุนจากต่างชาติเพื่อให้มีเทคโนโลยีและแนวทางการบริหารจัดการ โรงแรมที่เกิดขึ้นในยุคแรกจึงเป็นโรงแรมขนาดใหญ่และมีลักษณะเป็นโรงแรมแบบเครือข่าย ดังนั้น ถึงแม้ว่าการลงทุนของต่างชาติจะนำมาซึ่งเทคโนโลยีและแนวทางการบริหารจัดการใหม่ๆ แต่ก็ทำให้เกิดการโอนออกของรายได้ มีการนำเข้าเครื่องมือเครื่องใช้ รวมไปถึงการจ้างบุคลากรจากต่างประเทศ โดยโรงแรมในประเทศไทยที่มีรูปแบบการจัดตั้งในรูปแบบของบริษัทมหาชนมักจะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่และมีลักษณะเป็นเครือข่าย โดยส่วนใหญ่จะมีชาวต่างชาติร่วมลงทุนหรือถือหุ้นอยู่ด้วยรวมไปถึงมีการจ้างแรงงานบางส่วนเป็นคนต่างชาติ ซึ่งโรงแรมชั้นหนึ่ง (โรงแรม 4 และ 5 ดาว) และโรงแรมในเครือ (Chain-Operated Hotels) มักจะมีการรั่วไหลของเงินทุนที่สูงขึ้นกว่าโรงแรม 1, 2, และ 3 ดาวและมีลักษณะเป็นโรงแรมแบบอิสระ (Independent-Operated Hotels) และโรงแรมชั้นหนึ่งยังมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อการนำเข้าสินค้าและบริการอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย (Nidal, 2014)

ดังนั้นถึงแม้ประเทศไทยจะมีรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวอยู่ในปริมาณที่สูงก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่ารายได้เหล่านั้นจะก่อให้เกิดการหมุนเวียนของการใช้จ่ายภายในท้องถิ่นไปสู่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจริง เนื่องจากประโยชน์เหล่านั้นมักจะเกิดการรั่วไหล (Leakage) ออก

นอกประเทศ/หรือนอกท้องถิ่น (George, Miller, & Henthorne, 2008) การรั่วไหลทางเศรษฐกิจนี้จึงเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้การท่องเที่ยวล้มเหลวในการการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (Lacher & Nepal, 2010) เพราะถึงแม้ว่ารายได้อาจจะเข้าสู่เศรษฐกิจท้องถิ่นแต่อาจจะก่อให้เกิดผลประโยชน์เพียงน้อยหากทรัพยากรเหล่านี้ไม่ได้ตกอยู่ในประเทศหรือไม่ได้ตกกับปัจจัยภายในท้องถิ่นซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังนั้น การกระจายตัวของผลประโยชน์ทั้งในด้านของเงินรายได้และด้านการสร้างงานไปยังกลุ่มต่างๆ จึงยังมีขอบเขตที่ไม่ชัดเจนรายได้เหล่านี้อาจไม่ได้ตกอยู่ในประเทศหรือไม่ได้ตกกับปัจจัยภายในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าการเติบโตของการท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนาสามารถลดความยากจนได้แต่กลับเพิ่มความเหลื่อมล้ำ (Mahadevan, Amir, & Nugroho, 2016)

การท่องเที่ยวจะเกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการจำนวนมาก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1) อุตสาหกรรมด้านปัจจัยการผลิต, 2) อุตสาหกรรมสนับสนุน, และ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในส่วนแรกนั้นเป็นส่วนที่ภาคอุตสาหกรรมหลักของการท่องเที่ยวที่ได้รับรายได้ทางตรง (Direct Income) จากการท่องเที่ยว เช่นอุตสาหกรรมโรงแรมและที่พัก อุตสาหกรรมร้านอาหาร หรืออุตสาหกรรมของชำร่วย ที่จำเป็นต้องซื้อสินค้าและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเหล่านั้น เช่น อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม รวมไปถึงการจ้างแรงงานที่ทำหน้าที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ

นอกจากนี้ ในด้านของอุตสาหกรรมสนับสนุน โรงแรมหลายแห่งยังได้มีการว่าจ้างบริษัทต่างๆ ในการจัดการโรงแรม เช่นบริษัทจัดการบริหาร ธุรกิจบริการซ่อมแซมอาคาร ผู้ให้บริการด้านซักอบรีด ผู้ให้บริการด้านตรวจสอบบัญชีและกฎหมาย เป็นต้น ทำให้มีอุตสาหกรรมสนับสนุนเกิดขึ้นมากมาย รวมไปถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับช่องทางจัดจำหน่ายต่างๆ เช่น บริษัทนำเที่ยวและตัวแทนจัดการการท่องเที่ยว อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ในส่วนสุดท้ายได้แก่หน่วยงานและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมโรงแรม ได้แก่ สถาบันการเงิน สถาบันการศึกษา โดยสถาบันการเงินเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้นๆ ในการลงทุนกิจการโรงแรม ทำให้โรงแรมมีค่าใช้จ่ายในรูปของดอกเบี้ยจ่ายเป็นหนึ่งในค่าใช้จ่ายหลัก สถาบันการศึกษามีความเกี่ยวข้องในการผลิตบุคลากรเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมและศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม รวมไปถึงหน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในฐานะผู้จัดเก็บรายได้ในภาพของภาษีไม่ว่าจะเป็นภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน ภาษีป้ายและภาษีโรงแรมและนารายได้จากภาษีเหล่านั้นมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือใช้จ่ายเพื่อพัฒนาประเทศต่อไป

ดังนั้นงานศึกษาวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการสร้างรายได้ของแรงงานผ่านรูปแบบตัวคูณทวีการท่องเที่ยว (Tourism Multiplier) โดยวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจโรงแรมที่พักของประเทศไทยมาใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับประเทศการท่องเที่ยวหลักที่ยังคง

สถานะของการเป็นประเทศกำลังพัฒนา โดยงานศึกษานี้จะเน้นเพื่อหาปัจจัยของโรงแรมที่จะส่งผลให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมโรงแรมได้รับสัดส่วนของรายได้ที่สูงขึ้น โดยผลการศึกษาจะนำมาสู่การกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะสนับสนุนภาคการท่องเที่ยวที่จะสร้างผลกระทบต่อการกระจายรายได้ที่ดีต่อไป

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมโรงแรมมีความสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมก็ตาม แต่การกระจายตัวของผลประโยชน์ทั้งในด้านของเงินรายได้และด้านการสร้างงานไปยังกลุ่มต่างๆ นั้นยังมีขอบเขตที่ไม่ชัดเจน งานศึกษานี้จึงวิเคราะห์เพียงผลกระทบของอุตสาหกรรมผ่านการใช้ปัจจัยการผลิตด้านการจ้างงานเท่านั้น และจะไม่ทำการวิเคราะห์ไปถึงอุตสาหกรรมสนับสนุนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยในส่วนต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจโรงแรมและที่พักของประเทศไทยเพื่อให้เข้าใจถึงโครงสร้างของข้อมูลที่จะนำมาศึกษา ในส่วนที่ 3 จะเป็นการคำนวณผลกระทบทางเศรษฐกิจ หรือประโยชน์ในภาพของตัวเงินที่ชุมชนจะได้รับจากการท่องเที่ยวโดยวิธีการคำนวณตัวคูณทวีของการท่องเที่ยว (Tourism Multipliers) โดยจะวิเคราะห์และประมาณการผลกระทบต่างๆ ต่อตัวทวีคูณประเภท 1 (Type 1 Multiplier) ในส่วนที่ 3 ในขณะที่ในส่วนที่ 4 จะเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

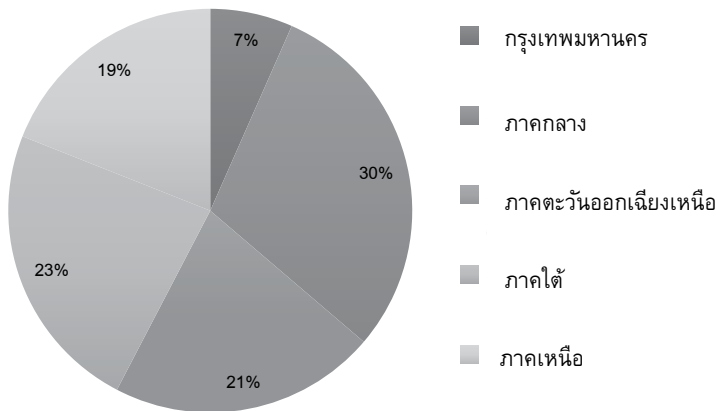
2. ข้อมูลการสำรวจโรงแรมในประเทศไทย (Data Survey)

งานศึกษานี้ใช้ข้อมูลดิบจากการสำรวจโรงแรมและเกสต์เฮาส์ในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติอันประกอบด้วยข้อมูลการสำรวจผู้ประกอบการโรงแรมและเกสต์เฮาส์จำนวน 4,250 แห่ง โดยในรูปที่ 1 แสดงจำนวนและสัดส่วนของจำนวนโรงแรมและเกสต์เฮาส์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยโดยแบ่งตามเขตพื้นที่ จากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างพบว่าเมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานครจังหวัดเดียวเป็นจังหวัดที่โรงแรมมีการกระจุกตัวของโรงแรมและเกสต์เฮาส์สูงที่สุด (ร้อยละ 7) รองลงมาได้แก่ภาคกลาง (ร้อยละ 30) ภาคใต้ (ร้อยละ 23) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 21) ตามลำดับในขณะที่ภาคเหนือมีจำนวนโรงแรมน้อยที่สุดโดยคิดเป็นสัดส่วนที่ร้อยละ 19

ในตารางที่ 1 แบ่งข้อมูลให้เห็นตามขนาดของโรงแรม และตามสัดส่วนของการร่วมลงทุนจากต่างชาติ โดยข้อมูลแสดงให้เห็นว่า สัดส่วนการร่วมลงทุนของชาวต่างชาติจะแปรตามขนาดของโรงแรมโดยจากข้อมูลการสำรวจโรงแรมขนาดเล็ก 3,026 แห่ง มีโรงแรมที่มีต่างชาติร่วมลงทุนอยู่ทั้งหมด 20 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 0.7 ของโรงแรมขนาดเล็กเท่านั้น ในขณะที่โรงแรมขนาดกลางจำนวน 680 แห่ง พบว่ามีโรงแรม 7 แห่งที่ต่างชาติถือหุ้นอยู่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1 และโรงแรมขนาดใหญ่ 544 แห่ง มีโรงแรม 13 แห่งที่มีต่างชาติถือหุ้นอยู่หรือคิดเป็นร้อยละ 2.4

ทั้งนี้เมื่อคำนวณออกมาเป็นร้อยละของการร่วมลงทุน (รูปที่ 2) พบว่า ลักษณะโรงแรมแต่ละประเภทจะมีสัดส่วนการลงทุนของชาวต่างชาติแตกต่างกันไป โรงแรมขนาดใหญ่จะมีสัดส่วนของการมีต่างประเทศเป็นผู้ร่วมลงทุนหรือผู้ถือหุ้นมากที่สุด (ร้อยละ 18.4) รองลงมาคือ โรงแรมขนาดกลาง (ร้อยละ 10) และขนาดเล็ก (ร้อยละ 6.1) ตามลำดับ ทั้งนี้จุดเด่นหนึ่งของการร่วมลงทุนจากต่างประเทศนอกจากจะเป็นการรักษาคุณภาพและมาตรฐานในการบริการแล้ว ยังได้เปรียบในการประหยัดต่อขนาดในการนำเข้าสินค้าและบริการที่มาใช้ในโรงแรมได้ด้วยเช่นกัน

รูปที่ 1: ร้อยละของภาพรวมของอุตสาหกรรมโรงแรมแบ่งตามเขตพื้นที่ (Percent of the overall hotel industry classified by area)

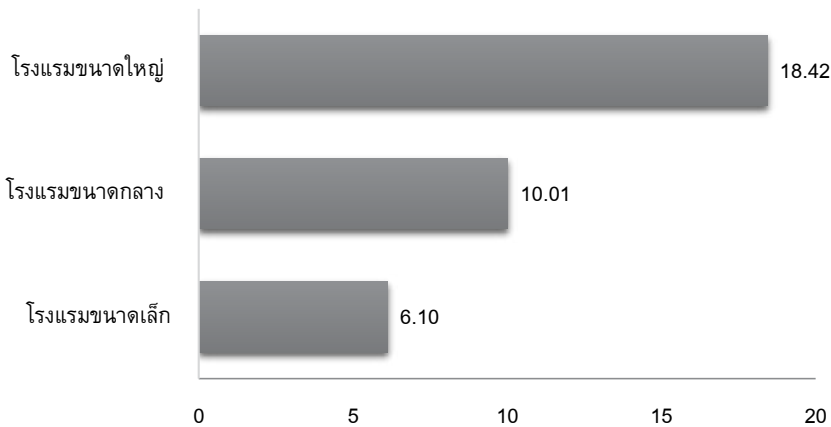
ที่มา :คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 1: จำนวนและร้อยละการมีส่วนร่วมลงทุนจากต่างประเทศโดยแบ่งตามขนาดโรงแรม (Number and Percentage of foreign investment participation by hotel size)

ขนาดโรงแรม	จำนวนโรงแรม (แห่ง)	จำนวนโรงแรมที่มีการร่วม ลงทุนจากต่างประเทศ(แห่ง)	ร้อยละ (วัดจากจำนวนโรงแรมขนาดเดียวกัน)
ทั่วประเทศ	4,474	40	0.9
โรงแรมขนาดเล็ก	3026	20	0.7
โรงแรมขนาดกลาง	680	7	1.0
โรงแรมขนาดใหญ่	544	13	2.4

ที่มา :คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 2: สัดส่วนผู้ร่วมลงทุนจากต่างชาติจำแนกตามขนาดของโรงแรม (ร้อยละ)
(Proportion foreign investors classified by hotel size (percent))

ที่มา :คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างทางด้านการรายได้ในตารางที่ 2 พบว่ารายได้หลักของอุตสาหกรรมโรงแรมทั้ง 3 ขนาดมาจากการขายห้องพักเป็นหลัก โดยเฉพาะกับโรงแรมที่มีขนาดใหญ่ (ร้อยละ 45.4 จากรายได้ทั้งหมด) โดยเป็นที่น่าสนใจว่าโรงแรมขนาดเล็กจะมีสัดส่วนของรายได้การขายห้องพักมากกว่าร้อยละ 70 มาจากการขายห้องพักผ่านเว็บไซต์และเป็นสัดส่วนที่มากกว่าโรงแรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงแรมขนาดเล็กจะต้องพึ่งพาการหาลูกค้าจะเว็บไซต์ที่การจองห้องพักออนไลน์ เช่น Agoda, Booking, และ Traveloga เป็นสำคัญ ในขณะที่รายได้รองลงมาคือรายรับจากภัตตาคารและร้านอาหาร (ร้อยละ 14 - 16 จากรายได้ทั้งหมด) ในขณะที่โรงแรมขนาดเล็กจะมีสัดส่วนของรายได้ที่มาจากสถานบันเทิงและรายรับจากร้านขายของที่ระลึกที่มากกว่าโรงแรมขนาดกลางและขนาดใหญ่

เมื่อวิเคราะห์ในด้านรายจ่าย (ตารางที่ 3) พบว่าทางด้านโครงสร้างของรายจ่าย เมื่อนำค่าใช้จ่ายเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายโดยรวมของโรงแรมแต่ละขนาด พบว่า โรงแรมขนาดเล็ก จะมีค่าใช้จ่ายกับการจ่ายดอกเบี้ยและเช่าอาคาร หรือเครื่องจักร เครื่องมือเป็นหลัก ในขณะที่โรงแรมขนาดกลางและขนาดใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายหลักกับการซื้ออาหารและเครื่องดื่ม และค่าสาธารณูปโภคต่างๆ อย่างไรก็ตามหากการใช้นั้น เป็นการซื้ออาหารและเครื่องดื่มภายในประเทศ หรือภายในท้องถิ่น ก็จะส่งผลดีต่อการกระจายรายได้ของประเทศและคนในชุมชน ทำให้เกิดการจ้างงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องได้มากขึ้น ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า โรงแรมขนาดใหญ่น่าจะมีผลกระทบทางด้านรายได้น้อยกว่าโรงแรมขนาดเล็ก จากการวิเคราะห์สัดส่วนค่าจ้างต่อกำไรและรายได้ และจากการสำรวจไหลของการถือหุ้นต่างชาติ ซึ่งเราจะวิเคราะห์โดยใช้วิธีดูผลกระทบทางด้านรายได้ประเภทที่ 1 ซึ่งเราจะกล่าวถึงในส่วนถัดไป

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในมิติของการกระจายรายได้ไปสู่แรงงาน (บาท/คน/ปี) เป็นที่น่าสนใจว่า รายได้และสวัสดิการของแรงงานในโรงแรมขนาดใหญ่มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าโรงแรมขนาดเล็กและขนาดกลาง (รูปที่ 3) และเมื่อนำรายได้เฉลี่ยที่แรงงานได้รับมาเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของโรงแรมแต่ละขนาดแล้วพบว่า โรงแรมขนาดกลางจะมีสัดส่วนของค่าตอบแทนของแรงงานเฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับรายรับของสถานประกอบการมากที่สุด (รูปที่ 4) นอกจากนี้เมื่อดูสัดส่วนค่าตอบแทนของแรงงานกับต้นทุนของสถานประกอบการยังพบว่า โรงแรมขนาดเล็กและขนาดกลางมีสัดส่วนรายได้ของแรงงานต่อต้นทุนสูงกว่าโรงแรมขนาดใหญ่ซึ่งจุดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มข้นของการจ้างงาน (Labor-Intensive) ในขณะที่โรงแรมขนาดใหญ่มีต้นทุนส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50) ใช้จ่ายกับต้นทุนอื่นๆ ที่ไม่ใช่การจ้างแรงงาน (รูปที่ 5)

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ยรายได้ของสถานประกอบการจำแนกตามลักษณะโรงแรม (ร้อยละ)
(Average income of establishments classified by hotel size)

ประเภทของรายได้	ร้อยละของค่าเฉลี่ยรายได้		
	โรงแรมขนาดเล็ก (จำนวนห้องพัก น้อยกว่า 60 ห้อง)	โรงแรมขนาดกลาง (จำนวนห้องพัก 60-149 ห้อง)	โรงแรมขนาดใหญ่ (จำนวนห้องพัก 150 ห้องขึ้นไป)
1. รายรับจากการขายห้องพัก	30.1	44.9	45.4
- รายรับจากการขายห้องพักผ่านเว็บไซต์	76	32.7	32.1
2. รายรับจากภัตตาคาร/ห้องอาหาร	14.8	16	16.3
3. รายรับจากสถานบันเทิง	8.9	5.1	5.8
4. รายรับจากร้านขายของที่ระลึก	3.4	1.2	0.5
5. รายรับจากการให้เช่าห้องที่ประชุม	6.8	9.2	5.3
6. รายรับอื่นๆ	8.1	7	9.5
รวม	100	100	100

ที่มา :คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 3 : ร้อยละของค่าเฉลี่ยรายจ่ายของโรงแรมจำแนกตามขนาด

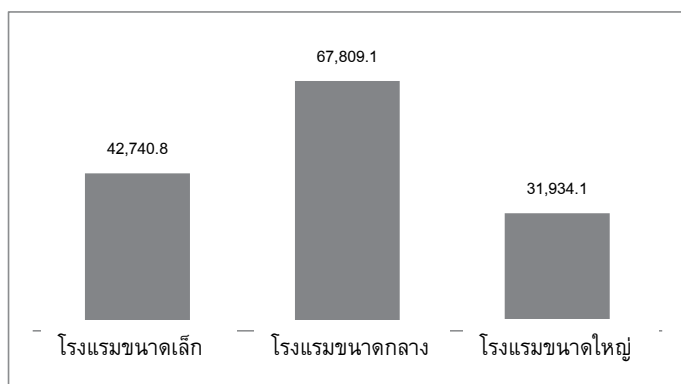
(The percentage of the average amount of hotel expense classified by hotel size)

รูปแบบการใช้จ่าย	โรงแรมขนาดเล็ก	โรงแรมขนาดกลาง	โรงแรมขนาดใหญ่
ค่าซื้อสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม	10.8	19.6	27.2
ค่าไฟฟ้า	9	9.9	10.1
ค่าน้ำประปา	2.1	1.6	1.7
ค่าก๊าซ	1.4	1.3	1.5
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	1.5	1.1	0.8
ค่าไปรษณีย์ ค่าโทรศัพท์ ค่าโทรสาร	0.6	0.5	0.3
ค่าเครื่องเขียน แบบพิมพ์ หนังสือพิมพ์และวัสดุสิ้นเปลือง	0.5	1.1	1.5
ค่าทำบัญชี ค่าปรึกษา ค่าทนายความ ค่าตรวจสอบบัญชี	1.6	0.5	0.3
ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ค่าวิจัย ค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญในประเทศ	1.4	0.8	0.7
ค่าโฆษณา	1.6	1.8	2.1
ค่าเบี้ยประกันภัย	2.1	0.9	0.7
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้บริการอินเทอร์เน็ต	0.7	0.4	0.4
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบำรุงรักษาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์	0.5	0.2	0.5
ค่านายหน้า	8.6	7.1	3.3
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่ากิจกรรมเพื่อความบันเทิง	1.6	0.9	0.8
ค่าพาหนะและที่พักที่ใช้เฉพาะเพื่อกิจการ	2.8	0.9	0.7
ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต	0.6	0.6	0.4
ค่าบำรุงการกุศล	0.5	0.2	0.2
ค่าซ่อมแซมอาคารและทรัพย์สินต่างๆ	4.2	3.5	3.4
ค่าเช่าอาคาร อาคารพร้อมที่ดิน ยานพาหนะ เครื่องจักร	13	4.9	5
ค่าเช่าที่ดิน	12.6	3.1	2.4
ดอกเบี้ยจ่าย / Interest paid	14.1	9.5	6.6
หนี้สูญ	0.7	1.5	0.5
ค่าเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้า	1.3	2.8	1.9
ค่าผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดต่างๆ	1.3	1.9	0.9
อื่นๆ	4.9	23.5	25.9
รวม	100.0	100.0	100.0

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 3: รายได้และสวัสดิการเฉลี่ยของแรงงานจำแนกตามลักษณะโรงแรม (บาท/คน/ปี)

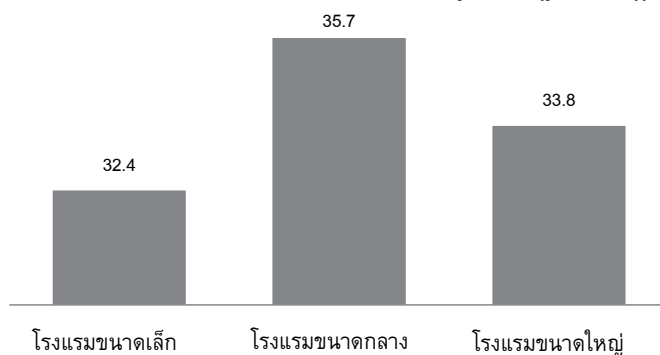
(Average income and welfare of workers classified by hotel size (bath person/year))

ที่มา:คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 4: สัดส่วนรายได้ของแรงงานต่อรายได้ของสถานประกอบการ (ร้อยละ)

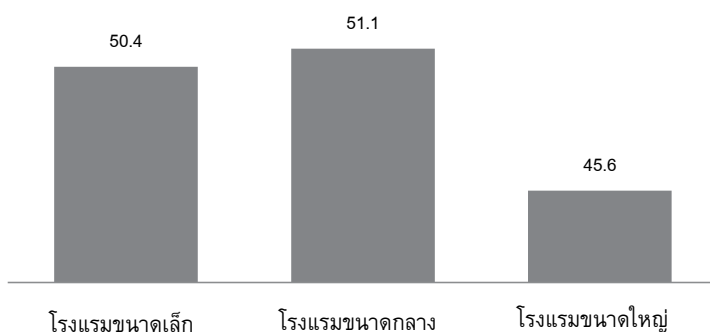
(Proportion of labor income to Income of enterprises (percent))

ที่มา :คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 5: ร้อยละของสัดส่วนรายได้ของแรงงานต่อต้นทุนของสถานประกอบการ

(Percentage of proportion income of labor to the cost establishment)

ที่มา :คำนวณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ. 2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. ตัวคูณทวีการท่องเที่ยว (Tourism Multiplier)

ในการวิเคราะห์การส่งผ่านของรายได้ที่โรงแรมได้รับการท่องเที่ยวไปสู่ภาคปัจจัยการผลิต (ซึ่งในกรณีนี้ได้แก่แรงงาน) จะสามารถทำได้โดยการคำนวณค่า “ตัวคูณทวีของการท่องเที่ยว (Tourism Multiplier)” โดยสามารถคำนวณได้ 2 ประเภทดังนี้

1. ตัวทวีคูณประเภทหนึ่ง (Type 1 Multipliers) สามารถคำนวณได้จากผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effects) และผลกระทบทางตรง (Direct Effect) โดยรายได้ของนักท่องเที่ยวก็จะเข้าสู่ธุรกิจโรงแรมโดยตรง (Direct Revenue) โรงแรมจะต้องนำไปซื้อสินค้าและบริการ รวมไปถึงจ้างแรงงานที่หลากหลายเพื่อเตรียมพร้อมในการบริการ ผลกระทบนี้เราเรียกว่า ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effects)

$$\text{Type I Tourism Multiplier} = (\text{Direct Revenue} + \text{Indirect Revenue}) / \text{Direct Revenue}$$

2. ตัวทวีคูณประเภทสอง (Type 2 Multipliers) เป็นตัวทวีคูณที่ครอบคลุมผลกระทบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ผลกระทบทางตรง (Direct Effect) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effects) และผลกระทบที่ถูกทำให้เกิดขึ้น (Induced Effect) คือ การเปลี่ยนแปลงของปริมาณการขายการจ้างงานและรายได้ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของครัวเรือน กล่าวคือ เมื่อเกิดการท่องเที่ยวก็จะนำมาซึ่งการจ้างงาน และรายได้แก่แรงงานที่ได้รับจากอุตสาหกรรมภาคการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นจากรายได้ที่ได้รับโดยตรงหรือโดยอ้อม การใช้จ่ายของภาคครัวเรือนเหล่านี้ เราเรียกว่า ผลกระทบที่ถูกทำให้เกิดขึ้น (Induced Effect) ดังนั้น ถ้าหากมีการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมาก ก็จะเกิดการจ้างงานและเกิดรายได้แก่แรงงานมากขึ้น เมื่อแรงงานนำมาใช้จ่ายก็จะส่งผลต่อร้านค้าปลีกและธุรกิจอื่นๆ ซึ่งตัวทวีคูณประเภทสอง (Type 2 Multipliers) จะนำผลกระทบทั้งผลกระทบทางอ้อมและผลกระทบที่ถูกทำให้เกิดขึ้น (Induced Effect) ดังสูตร

$$\text{Type II Tourism Multiplier} = (\text{Direct Revenue} + \text{Indirect Revenue} + \text{induced Revenue})$$

$$\text{Direct Revenue}$$

อย่างไรก็ตาม การคำนวณตัวคูณทวีของการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นตัวแปรที่ดีในการอธิบายถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งทำให้การคำนวณต้นทุนและผลตอบแทน (Cost-Benefit) ไม่ถูกต้อง เนื่องจากการคำนวณดังกล่าวอาจประสบปัญหาทางด้านข้อมูล เช่น ความรู้ของนักท่องเที่ยว ความชำนาญในการเก็บข้อมูล ความสามารถในการวิเคราะห์ถึงการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาคที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลทำให้การคำนวณค่าตัวคูณทวีทั่วไปมีความลำบากมากขึ้น

นอกจากนี้ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ต้นทุนในการประเมินผลได้ทางเศรษฐกิจได้ลดลงมากเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารที่สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาช่วยในการประเมินได้

โดยกรณีของการใช้ข้อมูลการสำรวจโรงแรมและเกสต์เฮาส์มาวิเคราะห์ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effect) พบว่า รายได้ที่โรงแรมได้รับจากการเข้าพักของนักท่องเที่ยวจะมีสัดส่วนที่ส่งมายังปัจจัยการผลิตอย่างแรงงานมาน้อยเพียงใด โดยผลกระทบทางอ้อมดังกล่าวจะสามารถนำมาใช้คำนวณตัวคูณทวีการท่องเที่ยวประเภทที่ 1 (Type 1 Tourism Multiplier) ได้

จากข้อมูลการสำรวจโรงแรมและเกสต์เฮาส์ปี พ.ศ. 2554, พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2559 เมื่อนำตัวคูณทวีการท่องเที่ยวที่คำนวณได้มาเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์กับผลประกอบการกำไรที่โรงแรมได้รับจากยอดจองห้องพัก (และนำมาหาค่าเฉลี่ยรายจังหวัด) พบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีค่าเป็น “ลบ” โดยมีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) เท่ากับ -0.0580 ซึ่งผลที่พบนี้แสดงให้เห็นถึงการชดเชยกัน (Trade Off) ระหว่างกำไรที่โรงแรมพึงจะได้รับจากการท่องเที่ยวเกี่ยวกับรายได้ที่แรงงานในภาคการท่องเที่ยวจะได้รับ โดยถ้าโรงแรมมีกำไรสูงโรงแรมนั้นก็ย่อมที่จะสามารถแข่งขันได้ แต่โรงแรมที่มีกำไรสูงอาจจะมีผลต่อการกระจายรายได้ที่ต่ำ ในขณะที่ถ้าโรงแรมไหนมีการกระจายรายได้ที่สูง โรงแรมนั้นมักจะมียอดกำไรที่ต่ำลง

ในการวิเคราะห์ในมิติของการลดความเหลื่อมล้ำได้นำค่าตัวคูณทวีการท่องเที่ยวมาจำแนกเป็น 4 ควอดแดนต์ โดยใช้ค่าแกนกลางทั้งแกนตั้งและแกนนอนเป็นค่าเฉลี่ยของตัวคูณทวีการท่องเที่ยวและค่าเฉลี่ยของกำไร (หน่วยเป็นล้านบาท) ของทั้งประเทศ โดยในภาพรวมแล้ว ประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยกำไรอยู่ที่ 8.82 ล้านบาทต่อโรงแรมต่อปี และมีค่าเฉลี่ยตัวคูณทวีการท่องเที่ยวอยู่ที่ 1.3154 โดยจากการจำแนกได้ผลลัพธ์ดังรูปที่ 5 โดย

ควอดแดนต์ที่หนึ่ง - เป็นจังหวัดที่โรงแรมมีกำไรและค่าตัวคูณทวีการท่องเที่ยวที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวมของประเทศ จากผลที่ได้พบว่า โรงแรมในกลุ่มจังหวัดเหล่านี้นอกจากจะมีศักยภาพทางการแข่งขันที่สูงกว่าจังหวัดอื่นๆ แล้ว แรงงานที่ทำงานในโรงแรมที่ตั้งในจังหวัดเหล่านี้ยังได้รับรายได้ในสัดส่วนที่สูงกว่าแรงงานที่ทำงานในจังหวัดอื่นๆ เช่นกัน ดังนั้นจังหวัดเหล่านี้จึงไม่ใช่จังหวัดรัฐที่ภาครัฐจะต้องออกมาดำเนินยุทธศาสตร์อะไรมากมายนัก แต่ควรให้เป็นไปตามกลไกทางตลาด (Market Mechanism) เป็นสำคัญ

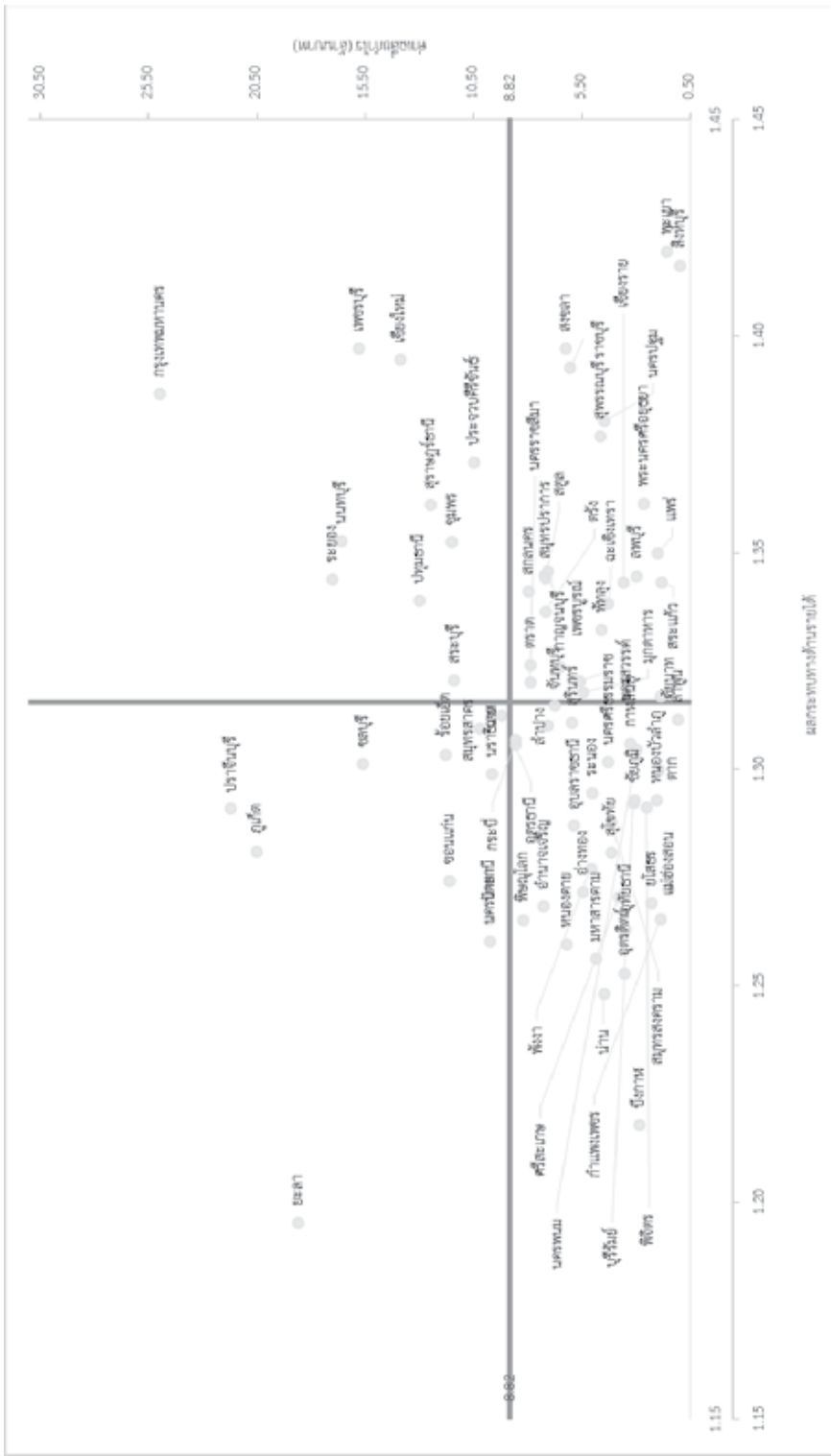
ควอดแดนต์ที่สอง - เป็นจังหวัดที่โรงแรมที่ตั้งอยู่มีกำไรโดยเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่โรงแรมเหล่านั้นกลับมีค่าตัวคูณทวีการท่องเที่ยวที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม ดังนั้นโจทย์ที่สำคัญของภาครัฐอาจไม่ใช่การกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว แต่ควรนโยบายที่จะส่งเสริมให้โรงแรมในจังหวัดเหล่านี้สร้างโอกาสในการกระจายรายได้ไปสู่แรงงาน (โดยเฉพาะแรงงานในชุมชน) ให้มากขึ้นได้อย่างไร

ควอแดนต์ที่สาม - เป็นจังหวัดที่มีค่าเฉลี่ยกำไรของธุรกิจโรงแรมและค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ หรือกล่าวได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีผลประกอบการของโรงแรมต่ำ และมีแนวโน้มการกระจายรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศด้วยเช่นกัน โรงแรมในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มโรงแรมที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญมากที่สุด ทั้งการเพิ่มศักยภาพการดำเนินการและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการของโรงแรมรวมไปถึงมาตรการการสร้างโอกาสในการกระจายได้ โดยเฉพาะกับแรงงานที่มีฐานะยากจนมากกว่าจังหวัดอื่นๆ

ควอแดนต์ที่สี่ - แสดงให้เห็นถึงโรงแรมที่ตั้งในจังหวัดที่มีค่าเฉลี่ยของกำไรต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่กลับมีค่าตัวคูณทวีการท่องเที่ยวที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วย 23 จังหวัดเนื่องจากโรงแรมที่อยู่ในจังหวัดเหล่านี้มีการกระจายรายได้ที่ดีกว่าค่าเฉลี่ย แต่ยังต้องประสบกับการแข่งขันสูงอันส่งผลทำให้กำไรที่ได้รับยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ดังนั้นสิ่งที่ภาครัฐจะสามารถช่วยเหลือได้ก็คือ การเพิ่มศักยภาพการดำเนินการและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการของโรงแรมในจังหวัดเหล่านี้ รวมไปถึงการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวในจังหวัดเหล่านี้ให้มากขึ้นเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ดี การกระจายรายได้ผ่านตัวคูณทวีการท่องเที่ยวนั้นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ของโรงแรม ไม่ว่าจะเป็นขนาดของโรงแรม ประเภทการก่อตั้ง ปีที่ดำเนินการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นในส่วนต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติเพื่อทำการควบคุมตัวแปรต่างๆ

รูปที่ 5: ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวคุณวุฒิการทอ่งเตยแะกำไรของโรงแรมจำแหกเป็หรายจังหวัด

ที่มา : คำนำณโดยผู้วิจัย ข้อมูลจากการสำรวจการประกอบกิจการโรงแรมและเกสต์เฮาส์ พ.ศ.2555-2559 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อนำข้อมูลที่คำนวณได้มาทำการประมาณการแบบ Pooled-Cross Sectional Regression โดยกำหนดให้ตัวแปรตาม (Dependent Variable) เป็นค่าตัวคูณทวีการท่องเที่ยวประเภทที่ 1 ที่คำนวณได้ ในขณะที่ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) เป็นตัวแปรด้านคุณลักษณะของโรงแรม (Hotel Characteristics) ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาในการดำเนินการของโรงแรม การมีต่างประเทศร่วมทุน การมีห้องประชุม/สัมมนา ขนาดของโรงแรม สถานที่ตั้ง ตัวแปรด้านแรงงาน การมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมไปถึงการควบคุมด้วยตัวแปรหุ่นปี (Year Dummy)

จากตารางที่ 3 ได้แสดงผลของการประมาณการ โดยได้ทำการประมาณการออกมา 3 แบบจำลองด้วยกัน โดยแบบจำลองแรกจะประมาณการเฉพาะกับข้อมูลคุณลักษณะของโรงแรม ในขณะที่แบบจำลองที่ 2 จะเพิ่มตัวแปรด้านทักษะแรงงาน และแบบจำลองที่ 3 จะเพิ่มตัวแปรทั้งด้านทักษะแรงงานและด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการภายในโรงแรม จากผลการประมาณการพบว่า โรงแรมขนาดเล็กจะมีตัวคูณทวีด้านการท่องเที่ยวไปสู่การจ้างมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่โรงแรมขนาดใหญ่จะมีตัวคูณทวีด้านการท่องเที่ยวไปสู่การจ้างงานต่ำที่สุด รองลงมาคือโรงแรมขนาดกลาง

ในด้านรูปแบบการจัดตั้งพบผลที่สอดคล้องกับผลของขนาดของโรงแรม โดยโรงแรมขนาดเล็กที่เป็นลักษณะของธุรกิจส่วนบุคคลจะส่งผลต่อการกระจายรายได้ได้ดีกว่าโรงแรมที่จัดตั้งแบบห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือแบบบริษัทจำกัด/บริษัทมหาชน ซึ่งผลที่พบนี้สะท้อนคล้ายๆ กับผลของขนาดของโรงแรม นั่นก็คือ โรงแรมขนาดเล็ก (ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจส่วนบุคคล) จะเป็นภาคการดำเนินการที่ส่งผลต่อการกระจายรายได้ไปสู่แรงงานที่ดีกว่าโรงแรมขนาดใหญ่ที่มีมากอยู่ในสถานะของโรงแรมเครือข่ายที่มีลักษณะของบริษัทมหาชนโดยผลที่พบนี้ยังสอดคล้องกับตัวที่ได้จากตัวแปรการมีต่างประเทศร่วมลงทุน ซึ่งพบว่า โรงแรมที่มีต่างประเทศร่วมทุนมีแนวโน้มที่จะมีระดับตัวคูณจากการท่องเที่ยวไปสู่แรงงานที่ต่ำลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในด้านระดับทักษะของแรงงาน และสัดส่วนของแรงงานเพศหญิงในแต่ละตำแหน่งงานพบว่า หากจ้างพนักงานเพศหญิงที่มีทักษะระดับกลางเพิ่มขึ้นจะทำให้ผลต่อตัวคูณทวีไปสู่แรงงานลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การจ้างแรงงานผู้หญิงในตำแหน่งอื่นๆ ไม่ส่งผลต่อการกระจายรายได้แต่อย่างใด

ตัวแปรที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่งที่เราพบก็คือ จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยจะส่งผลเชิงบวกต่อตัวคูณทวีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลที่ได้นี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยในหลายๆ ชิ้นที่พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติมักเลือกเข้าพักในโรงแรมขนาดใหญ่หรือโรงแรมเซ็กซี่ที่ตนเองเชื่อถือในมาตรฐานสากล ซึ่งการเข้าพักในโรงแรมขนาดใหญ่หรือภาคธุรกิจขนาดใหญ่เหล่านั้นจะขาดโอกาสส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ที่ดี ในขณะที่นักท่องเที่ยวในประเทศจะมีโอกาสที่จะสนับสนุนให้เกิดการกระจายรายได้ที่ดีกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติเนื่องจากนักท่องเที่ยวในประเทศมักมีรสนิยมในการเข้าพักโรงแรม

ท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของส่วนบุคคลและจับจ่ายใช้สอยผ่านสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นจากท้องถิ่นหรือจากชุมชนนั้นมากกว่านักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

ในด้านกลุ่มตัวแปรอิสระสิ่งอำนวยความสะดวกการบริการพบว่า การให้บริการนวดแผนไทยส่งผลบวกต่อตัวคุณทวิการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลที่พบนี้สนับสนุนการสำรวจล่าสุดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในประเทศไทยให้ความสนใจที่จะรับการนวดแผนไทยมากที่สุด ดังนั้นการส่งเสริมการบริการนวดแผนไทยจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะสนับสนุนให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่แรงงานมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4: ผลจากการประมาณผลกระทบต่อตัวคุณทวิ (The result of estimation of the tourism multiplier)

ตัวแปรอิสระ	แบบจำลอง 1	แบบจำลอง 2	แบบจำลอง 3
ปี พ.ศ.2557 (ตัวแปรหุ่น)	0.0245*** (0.00593)	0.0411*** (0.0134)	0.0405*** (0.0134)
ปี พ.ศ.2559 (ตัวแปรหุ่น)	0.0326*** (0.00607)	0.0455*** (0.0149)	0.0496*** (0.0149)
ลักษณะของโรงแรม			
ระยะเวลาในการดำเนินการ (Log-scale)	0.00415 (0.00298)	0.0103 (0.00708)	0.00901 (0.00708)
การมีต่างประเทศร่วมลงทุน (ตัวแปรหุ่น)	-0.0211 (0.0166)	-0.0615*** (0.0225)	-0.0565** (0.0225)
ห้องประชุม/สัมมนาห้องจัดเลี้ยง (ตัวแปรหุ่น)	-0.00156 (0.00659)	-0.00279 (0.0141)	0.00258 (0.0149)
ขนาดโรงแรม (อ้างอิง: โรงแรมขนาดเล็ก)			
โรงแรมขนาดกลาง(ตัวแปรหุ่น)	-0.00553 (0.00708)	-0.0588*** (0.0162)	-0.0585*** (0.0161)
โรงแรมขนาดใหญ่ (ตัวแปรหุ่น)	0.00201 (0.0110)	-0.0673*** (0.0182)	-0.0677*** (0.0183)
รูปแบบการจัดตั้งตามกฎหมาย (อ้างอิง: ธุรกิจส่วนบุคคล)			
ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล/ห้างหุ้นส่วนจำกัด	0.0227*** (0.00845)	-0.0771*** (0.0252)	-0.0820*** (0.0252)
บริษัทจำกัด/บริษัทมหาชน (ตัวแปรหุ่น)	0.0184*** (0.00707)	-0.0978*** (0.0201)	-0.0920*** (0.0205)
ภูมิภาค(อ้างอิง: กรุงเทพมหานคร)			
ภาคกลาง (ตัวแปรหุ่น)	-0.0347*** (0.0123)	-0.0888*** (0.0192)	-0.0864*** (0.0194)
ภาคเหนือ (ตัวแปรหุ่น)	-0.0581*** (0.0130)	-0.0849*** (0.0225)	-0.0797*** (0.0226)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตัวแปรหุ่น)	-0.0705*** (0.0131)	-0.128*** (0.0246)	-0.132*** (0.0247)

ตัวแปรอิสระ	แบบจำลอง 1	แบบจำลอง 2	แบบจำลอง 3
ภาคใต้ (ตัวแปรหุ่น)	-0.0642*** (0.0125)	-0.0734*** (0.0194)	-0.0767*** (0.0198)
นักท่องเที่ยว			
สัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทย (ร้อยละ)	-	0.000435** (0.0172)	0.0129 (0.0186)
จำนวนแรงงาน			
สัดส่วนผู้บริหารและรองผู้บริหาร (ร้อยละ)	-	-0.0000166 (0.000490)	-0.000198 (0.000487)
สัดส่วนพนักงานผู้ใช้เทคนิคระดับกลาง (ร้อยละ)	-	-0.00144*** (0.000363)	-0.00130*** (0.000369)
ตัวแปรอิสระ	แบบจำลอง 1	แบบจำลอง 2	แบบจำลอง 3
สัดส่วนพนักงานที่ไม่ต้องใช้เทคนิค (ร้อยละ)	-	-0.000120 (0.000363)	4.50e-05 (0.000368)
สิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการ			
ภัตตาคาร/ร้านอาหาร (ตัวแปรหุ่น)	-	-	-0.0112 (0.0255)
สถานบันเทิง(ตัวแปรหุ่น)	-	-	0.00802 (0.0119)
สปา (ตัวแปรหุ่น)	-	-	-0.00838 (0.0136)
นวดแผนไทย (ตัวแปรหุ่น)	-	-	0.0289** (0.0127)
บริการนำเที่ยว(ตัวแปรหุ่น)	-	-	-0.0215 (0.0136)
ร้านขายของที่ระลึก (ตัวแปรหุ่น)	-	-	-0.0139 (0.0136)
ศูนย์สุขภาพ (ตัวแปรหุ่น)	-	-	0.0140 (0.0132)
สระว่ายน้ำ (ตัวแปรหุ่น)	-	-	-0.0507*** (0.0134)
อินเทอร์เน็ต (ตัวแปรหุ่น)	-	-	-0.0320* (0.0169)
บริการไปรษณีย์ (ตัวแปรหุ่น)	-	-	-0.00439 (0.0116)
ค่าคงที่	1.337*** (0.0141)	1.561*** (0.0482)	1.631*** (0.0542)
จำนวนตัวอย่าง	9,278	857	857
ค่า R-squared	0.012	0.125	0.159

หมายเหตุ: ค่า Robust standard errors อยู่ในวงเล็บ *** p < 0.01, **p < 0.05, *p < 0.1

4. สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและรายได้ของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ก่อให้เกิดการจ้างงานและความเชื่อมโยงไปสู่อุตสาหกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมโรงแรม นอกจากนี้อุตสาหกรรมโรงแรมยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการพึ่งพาธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจค้าส่งอย่างมาก จึงทำให้อุตสาหกรรมนี้สร้างรายได้และการจ้างงานเพิ่มขึ้นมากกว่าอุตสาหกรรมที่พึ่งอาศัยประเภทอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีความได้เปรียบทางด้านการแข่งขันในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแต่รายได้จากการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติดังกล่าวนั้นอาจจะไม่ได้ไหลเข้าสู่ประเทศทั้งหมด เนื่องจากการนำเข้าสินค้าและบริการ การถือหุ้นของต่างชาติซึ่งเป็นการรั่วไหลทางด้านรายได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงพยายามอธิบายผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการกระจายรายได้ผ่านอุตสาหกรรมโรงแรม ด้วยวิธีการตัวทวีคูณการท่องเที่ยว (Tourism Multiplier) และศึกษาหาปัจจัยที่จะส่งผลต่อผลกระทบทางด้านรายได้ดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวทวีคูณการท่องเที่ยวกับผลประกอบการกำไรที่โรงแรมได้รับมีค่าเป็นลบซึ่งสะท้อนว่าโรงแรมที่มีกำไรสูงอาจจะมีผลต่อการกระจายรายได้ที่ต่ำ นอกจากนี้โรงแรมขนาดใหญ่ การมีต่างประเทศร่วมลงทุนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nidal (2014) ที่พบว่าโรงแรมชั้นหนึ่ง และโรงแรมในเครือ (Chain-Operated Hotels) จะมีการรั่วไหลของเงินทุนที่สูงขึ้นกว่าโรงแรมระดับ 1-3 ดาวและมีลักษณะเป็นโรงแรมแบบอิสระ (Independent-Operated Hotels)

รูปแบบการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัทมหาชน มีผลเชิงลบต่อการกระจายรายได้ เนื่องจากรูปแบบการจัดตั้งในรูปแบบของบริษัทมหาชน มักจะเป็นโรงแรมขนาดใหญ่และมีลักษณะเป็นเครือข่าย โดยส่วนใหญ่จะมีชาวต่างชาติร่วมลงทุนหรือถือหุ้นอยู่ด้วยรวมไปถึงมีการจ้างแรงงานบางส่วนเป็นคนต่างชาติ ซึ่งส่งผลให้เกิดส่วนรั่วไหลเมื่อมีรายได้เข้าสู่โรงแรม เกิดการโอนรายได้ออกนอกประเทศ ในทางตรงกันข้ามโรงแรมขนาดเล็ก อายุของโรงแรมและการมีบริการนวดแผนไทยในโรงแรม จะช่วยเพิ่มการกระจายรายได้ไปสู่แรงงานให้ดีขึ้นได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแต่ละจังหวัด โรงแรมมีลักษณะของปัญหาที่แตกต่างกันไป บางจังหวัดต้องการการเพิ่มศักยภาพเพื่อเพิ่มผลประกอบการแต่มีการกระจายรายได้ไปสู่แรงงานที่น้อยอยู่แล้ว และบางจังหวัดต้องการนโยบายในการสนับสนุนการกระจายรายได้เพราะเป็นโรงแรมที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้ที่น้อยอยู่แล้ว ในขณะที่บางจังหวัด อุตสาหกรรมโรงแรมยังขาดทั้งศักยภาพในการประกอบกิจการและยังมีปัญหาเรื่องของการกระจายรายได้ไปสู่แรงงานด้วย จากผลการศึกษาผู้จัดทำจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. รัฐบาลควรสนับสนุนให้เกิดการสร้างโรงแรมขนาดเล็ก เนื่องจากโรงแรมขนาดเล็กมีการกระจายรายได้ดีกว่าโรงแรมขนาดใหญ่ โดยรายได้จากการขายห้องพักของโรงแรมขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มาจากการขายผ่านเว็บไซต์ ดังนั้น ปัจจัยที่ทำให้การกระจายรายได้ไปสู่แรงงานดีขึ้นคือการ

สนับสนุนอุตสาหกรรมโรงแรมขนาดเล็ก ให้ความรู้เกี่ยวกับการขายห้องพักผ่านเว็บไซต์ต่างๆ เช่น Airbnb ที่ทำให้ผู้ที่สนใจทำโฮมสเตย์ ที่พักจากบ้านหรือห้องเช่าที่เรามีอยู่แล้ว เป็นสถานที่พักผ่อนในท้องถิ่นและทำให้เกิดรายได้, Cookly ที่เป็นเว็บไซต์สนับสนุนที่พักแบบโฮมสเตย์ และเรียนการทำอาหารท้องถิ่นไปในตัว เป็นต้น เมื่อรายได้ของโรงแรมขนาดเล็กเพิ่มขึ้นก็จะทำให้กระจายรายได้ไปสู่แรงงานได้มากยิ่งขึ้นและสร้างความต้องการจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2. ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการในโรงแรม โดยสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้การกระจายรายได้ดีขึ้น ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าการสนับสนุนการมีธุรกิจขนาดแผนไทยจะเป็นช่องทางหนึ่งในการสนับสนุนให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่แรงงานเพิ่มมากขึ้น ผ่านช่องทางรายได้พิเศษ อย่างไรก็ตามข้อเสนอแนะข้อนี้ผู้จัดทำไม่ได้หมายความว่าต้องมีแผนกขนาดแผนไทยให้บริการโดยเฉพาะ เนื่องจาก หลายโรงแรมเป็นโรงแรมขนาดเล็ก มีพื้นที่จำกัด อาจไม่คุ้มทุนในการเพิ่มการบริการ แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีบริการ Outsource หรือในต่างจังหวัด ก็จะมีคนในชุมชนที่รับนัดตามบ้าน โดยคิดค่าใช้จ่ายเป็นชั่วโมง โดยสามารถโทรนัดหรือติดต่อล่วงหน้าได้ ดังนั้นหากเราเพิ่มบริการเหล่านี้เข้าไปในโรงแรม นอกจากจะไม่มีต้นทุนเพิ่มขึ้น ยังเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก สร้างความแตกต่างให้กับสถานประกอบการของเราเพื่อดึงดูดลูกค้าและยังช่วยกระจายรายได้ไปสู่แรงงานในชุมชนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

3. สนับสนุนให้คนไทยเที่ยวในประเทศ เนื่องจากปัจจัยที่ทำให้การกระจายรายได้ดีขึ้นคือการท่องเที่ยวของคนในประเทศ ดังนั้นการที่คนในประเทศเที่ยวภายในประเทศนอกจากจะไม่ทำให้เงินรั่วไหลแล้ว ยังลดโอกาสในการใช้บริการทำเที่ยว ไม่เกิดการกระจุกตัวของรายได้ และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทยเพื่อให้เกิดเม็ดเงินหมุนเวียนมากขึ้นอีกด้วย

บรรณานุกรม (References)

- Ashley, C., & Maxwell, S. (2001). Rethinking rural development. *Development Policy Review*, 19(4), 395–425.
- Băltescu, C. A., & Boşcor, D. (2014). the Assessment of Hotel Services in Poiana Braşov Resort. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov Series V: Economic Sciences @BULLET*, 7(2).
- Banerjee, O., & Cicowiez, M. (2015). A quantitative framework for assessing public investment in tourism e An application to Haiti *, 51.
- Domínguez, J. M., & Pholphirul, P. (2018). Service Facilities and Hotel Performance : Empirical Evidence from Hotel-Level Data in Thailand. *Development Economic Review*, 12.
- George, B. P., Miller, M. M., & Henthorne, T. L. (2008). The Competitiveness of the Cuban Tourism Industry in the Twenty-First Century : A Strategic Re-Evaluation. *Journal of Travel Research*, 46(February), 268–278.
- Horwath Tourism and Leisure Consulting. (1981). *Tourism Multipliers Explained*. Conjunction with The World Tourism Organization.
- Kim, H., & Kim, B.-G. (2015). Economic impacts of the hotel industry: an input-output analysis. *Tourism Review*, 70(2), 132–149.
- Kim, J. (2004). Growth of regional economy and income inequality : county-level evidence from Florida , USA Growth of regional economy and income inequality : county-level evidence from. *Applied Economics*, 36(2).
- Lacher, R. G., & Nepal, S. K. (2010). Dependency and development in northern Thailand. *Annals of Tourism Research*, 37(4), 947–968.
- León-darder, F., Villar-garcía, C., & Pla-barber, J. (2011). Entry mode choice in the internationalisation of the hotel industry : a holistic approach, 2069.
- Mahadevan, R., Amir, H., & Nugroho, A. (2016). Regional impacts of tourism-led growth on poverty and income inequality: A dynamic general equilibrium analysis for IndonesiaTitle. *Tourism Economics*, 23(3), 614–631.
- Mathieson, A., & Wall, G. (1983). Tourism: Economic, Physical, and Social Impacts. *Journal of Travel Research*, 22(1).

- Nidal, A. (2014). Assessment of the effect of sustainability practices on financial leakage in the hotel industry in Jordan a dissertation presented to the graduate school of Clemson university in partial fulfillment of the requirements for the degree doctor of philosophy, (December), 1–140.
- Oukil, A., Channouf, N., & Al-Zaidi, A. (2016). Performance evaluation of the hotel industry in an emerging tourism destination: The case of Oman. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 29(December 2016), 60–68.
- Rusu, S. (2011). Tourism multiplier effect. *Journal of Economics and Business Research*, 17(1), 70–76.
- Supradist, N. (2004). Economic leakage in tourism sector. Master Thesis, Unpublished. Lund, Lund University
- World Tourism Organization UNWTO. (2017). Why tourism? Retrieved from <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>
- Zalewska, A., & Stromei, L. K. (2010). Factors affecting hospitality industry' s economic performance Norwegian school of hotel management.